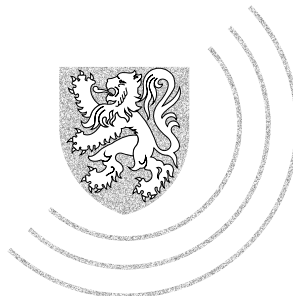

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

24 november 1998

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heer Ludo Sannen, mevrouw Kathleen Helsen
en de heren André Van Nieuwkerke, Roland Deswaene en Kris Van Dijck –
betreffende de erkenning, de integratie en begeleiding van leerlingen met leerstoornissen**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Inleiding

Het regeerakkoord van juni 1995 bepaalt dat één van de belangrijkste hoofdlijnen van het Vlaamse onderwijsbeleid "het garanderen van een kwalitatief hoogstaand onderwijs voor éénieder" is. Die beleidslijn wordt in de beleidsbrief "School maken in Vlaanderen" van oktober 1995 duidelijk omschreven: "Kwaliteitsonderwijs betekent ook gelijke kansen bieden voor onder meer jongens en meisjes, voor migranten, voor kinderen met minder leermogelijkheden en -aspiraties. De reeds bestaande projecten inzake toegang tot het onderwijs en zorgverbreding moeten verder worden uitgediept. Elke school zal een eigen aanpak voor elke jongere moeten uitwerken. Dit heet "een school naar maat van het kind."

Het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 stelt: "Het gewoon basisonderwijs is in principe verantwoordelijk voor het onderwijs aan alle leerlingen van bedoelde leeftijdscategorie. Het moet door blijvende aandacht en verbreding van de zorg zoveel mogelijk leerlingen blijvend begeleiden." De toelichting van het decreet houdende diverse maatregelen met betrekking tot het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet van 25 februari 1997 betreffende het basisonderwijs stelt het volgende in verband met de kerntaken van het secundair onderwijs: "Scholen in het secundair onderwijs dienen elke leerling een volwaardige vorming te waarborgen. Het volwaardig karakter van die vorming is afhankelijk van de mate waarin de ontwikkeling van de leerling optimaal nagestreefd wordt. (...) Het spreekt voor zich dat vanuit een emancipatorische visie op onderwijs het niet kan dat verschillen inzake sociale herkomst, geslacht en individuele persoonskenmerken de hier vooropgestelde ontwikkeling van de leerling zouden kunnen verhinderen."

Mooie uitgangspunten vragen een concrete invulling

Naar aanleiding van de bespreking van het voorstel van resolutie betreffende de erkenning, integratie en begeleiding van dyslectische leerlingen in het onderwijs van Ludo Sannen (Parl. St. Vl. Parl. 1997-1998, nr. 1010/1) in het Vlaams Parlement

werd er een "werkgroep" opgericht met de opdracht het besproken voorstel van resolutie te verbeteren. Dit voorstel van resolutie is daarvan het resultaat.

De tendens om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften volwaardig te laten deelnemen aan het gewone onderwijs om zo ook hun kansen op sociale integratie te bevorderen, is niet nieuw. Vele Europese en andere landen hebben de laatste 20 jaar experimenten of modellen rond integratie opgezet, vanuit verschillende achtergronden en met verschillend resultaat. Meer en meer wordt het idee geopperd dat zoveel mogelijk kinderen en jongeren kwaliteitsvol onderwijs moeten kunnen volgen in het gewone onderwijs. Dat kan alleen vorm krijgen door een flexibele school- en klasorganisatie, deskundige ondersteuning waar nodig en een begeleidingsplan voor elke leerling met leerproblemen of -stoornissen. Een veralgemeend gebruiksvriendelijk leerlingvolgsysteem, ook in het secundair onderwijs, is daarvoor noodzakelijk.

Situering van leerstoornissen

Ruim één op vijf leerlingen in het basisonderwijs heeft volgens zijn leerkracht met leer- of ontwikkelingsproblemen te kampen, één op acht begint het schooljaar met één of meer jaar achterstand, per klas wordt gemiddeld één leerling geadviseerd het jaar over te doen en van elke twee klassen zit één leerling effectief het jaar over. Dat blijkt uit de enquête die in het schooljaar 1993-1994 bij een representatieve steekproef van 1.150 leerkrachten kleuter- en lager onderwijs gehouden werd in opdracht van de Raad voor het Basisonderwijs binnen de Vlaamse Onderwijsraad.

Er zijn bekende leerstoornissen die vrij frequent voorkomen bij leerlingen in het gewone onderwijs en waarvan de impact vaak niet of verkeerd wordt ingeschat. In een gemiddelde schoolpopulatie komt bij 4 à 5 % van de leerlingen dyslexie en/of dysorthografie voor, bij 3 % nonverbal learning disability en bij 4 à 5 % Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). Daaruit blijkt dat elke leerkracht geconfronteerd kan worden met een leerling die een leerstoornis heeft.

Moeilijk leren, al dan niet waarneembaar in de vorm van onbevredigende resultaten op school, kan veroorzaakt worden door tal van fenomenen. Die kunnen van voorbijgaande of van blijvende aard zijn. Of de leerstoornis een blijvende stempel zal drukken op het verdere professionele en emo-

tionele leven hangt uiteraard in de eerste plaats af van de aard en de ernst van de oorzakelijke factor, maar hangt in bepaalde gevallen ook samen met de wijze waarop de school op de leerstoornis heeft gereageerd.

Het vaststellen van een leerstoornis is niet eenvoudig. Het stellen van de juiste diagnose is een proces dat niet altijd rechtlijnig verloopt. Vooraleer men tot een leerstoornis kan besluiten, moeten een hele reeks andere factoren uitgesloten worden. Bovendien moet er rekening mee gehouden worden dat elk van de onderdelen die samen een leerstoornis uitmaken, in verschijningsvorm en ernst kunnen variëren. Naast de leerstoornis zijn er ook nog tal van andere kenmerken die met de leerstoornis positief of negatief kunnen interfereren. Het is ook nuttig om weten dat leerstoornissen een wezenlijk onderdeel zijn van het individu en dat een aangepaste begeleiding de leerstoornis kan moduleren, maar het probleem niet kan doen verdwijnen.

De opvang van leerlingen met leerstoornissen in het onderwijs

Een belangrijke peiler : de opleiding van leerkrachten

Uit een gedachtewisseling georganiseerd in het Vlaams Parlement tussen de leden van de werkgroep "dyslexie" en de diensten of instanties uit het werkveld kwam naar voren dat momenteel het onderwerp "leerstoornissen" enkel opgenomen is in de opleidingen voor leraren basisonderwijs en niet of zeer beperkt in de opleidingen voor de leraren secundair onderwijs. Vanuit hun opleiding kunnen leerkrachten in het lager onderwijs leerstoornissen herkennen, maar zij beschikken niet altijd over de kennis en de vaardigheden om aan de problemen iets te doen. De opleidingen richten zich nog steeds voornamelijk op inhouden en niet op de manier waarop een leerkracht inhouden moet brengen aan leerlingen die die niet vanzelf assimileren.

Op het forum basisonderwijs van 27 april 1996 werd opgemerkt dat het thema "zorgverbreding" in de initiële lerarenopleiding nauwelijks aan bod komt, noch conceptueel, noch in zijn concrete invulling met betrekking tot specifieke hulpvragen over onderwijs en opvoeding van leerlingen met problemen. Vermits alle leerkrachten met leerstoornissen kunnen worden geconfronteerd, is het

noodzakelijk dat zij tijdens hun basisopleiding daarover voldoende theoretische en praktische kennis verwerven.

In het lager onderwijs signaleren leerkrachten systematischer leerstoornissen bij kinderen. Vooral in scholen die voor hun leerkrachten een vormingsprogramma rond leerstoornissen hebben georganiseerd of scholen die werken met een leerlingvolgsysteem is dat de regel. De kinderen worden herhaaldelijk besproken op een multidisciplinair overleg, vanwaaruit op zoek wordt gegaan naar de gepaste hulp voor de leerling. Het is belangrijk dat leerkrachten signalen die op mogelijke leerstoornissen wijzen, tijdig herkennen. Daarvoor is een scherp inzicht in de leerstoornis een absolute vereiste.

Ook in het secundair onderwijs

Lagere scholen hebben de mogelijkheid om een taakleerkracht aan te stellen die zich volledig kan richten op leerlingen waarvoor een specifiek begeleidingsplan wordt uitgewerkt. Maar leerstoornissen zijn niet opgelost met een aangepaste begeleiding die beperkt is tot het lager onderwijs. Ook in het secundair onderwijs is het wenselijk dat er een aangepaste ondersteuning is voor leerlingen met een specifieke leerstoornis, ook in het secundair onderwijs is een leerlingvolgsysteem belangrijk. De mogelijkheden voor opvang en begeleiding in het secundair onderwijs zijn op dit ogenblik echter onbestaande.

De ambulante hulpverlening

In de praktijk stelt men vast dat, naast de leerlingen met leerstoornissen die opgevangen worden in het gewone onderwijs, er een steeds groter wordende groep leerlingen een beroep doet op de ambulante hulpverlening. Voor die groep leerlingen biedt het aanbod binnen de school te weinig resultaat. Zij hebben een normale begaafdheid en kunnen alleen met een extra tijdelijke deskundige hulp het gewone onderwijs blijven volgen. De hulpvraag binnen de ambulante hulpverlening is momenteel zeer groot. Er bestaat een reëel gevaar van wildgroei waarbij de garantie op kwaliteit verloren gaat. Een tweede gevaar dat daarin schuilt is het in de hand werken van klasse-onderwijs, aangezien voor de meeste ambulante hulpverlening betaald moet worden.

Gewoon of buitengewoon onderwijs ?

Voor de remediëring van leerstoornissen is de school verantwoordelijk. Elke leerling heeft daarom recht op aangepast onderwijs met inbegrip van deskundig remediërend onderwijs, zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs.

Voor kinderen met ernstige leerstoornissen biedt het type 8-Onderwijs een gedifferentieerde opvang. Opvang betekent er niet altijd het aanbrengen van de noodzakelijke compenserende vaardigheden om leerlingen met leerstoornissen voldoende voor te bereiden op secundair onderwijs. In de praktijk blijkt dat de leerstof van het vijfde leerjaar onvolledig wordt beheerst aan het einde van type 8 en is de doorstroming naar theoretische richtingen ASO en TSO zeer miniem. Leerlingen met een voldoende begaafdheid worden daardoor kansen ontnomen.

De reglementering van het geïntegreerd onderwijs (GON) aanpassen

In Vlaanderen bestaat het geïntegreerd onderwijs (GON). Het GON werd in 1994 uitgebreid maar met duidelijke beperkingen van de doelgroepen : alleen terugplaatsingsbegeleiding en sporadische ondersteuning van het schoolteam is mogelijk en er is een beperking inzake duur. Voor de groep leerlingen met leerstoornissen in het gewone onderwijs blijft elke vorm van ondersteuning uitgesloten. Met de nieuwe ontwikkelingen op het terrein en het nieuwe denken rond geïntegreerd onderwijs is de huidige GON-reglementering aan vernieuwing toe. Ook de leerlingen in het gewone onderwijs met leerstoornissen waarbij er geen indicaties zijn voor een verwijzing naar het buitengewoon onderwijs, moeten via het GON kunnen worden geholpen. Die stelling zou kunnen betekenen dat de voorwaarde binnen de GON-reglementering dat leerlingen met een attest type 8 minstens 9 maanden buitengewoon onderwijs gevolgd moeten hebben, opgeheven wordt. Het GON biedt de mogelijkheid om een nauwe samenwerking op gang te brengen tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs waarbij de expertise die in het buitengewoon onderwijs beschikbaar is, maximaal wordt benut.

Het gewoon onderwijs en de externe ambulante hulpverlening

Type 8-Onderwijs richt zich tot leerlingen van het lager onderwijs en niet tot leerlingen uit het secundair onderwijs. Vandaar moet vooral voor het secundair onderwijs, en waar nodig ook voor het

lager onderwijs, ook de samenwerking tussen het gewone onderwijs en de externe ambulante hulpverlening die zich gespecialiseerd heeft in de begeleiding van leerstoornissen, in de toekomst behoren tot één van de reële mogelijkheden om vanuit het gewone onderwijs een deskundig leeraanbod te kunnen doen. Daardoor kan de regering een zeer concrete invulling geven aan artikel 49 van het decreet Basisonderwijs : "De regering bepaalt in welke gevallen revalidatie tijdens de lestijden mogelijk is, alsook het maximale aantal uren."

Het belang van de CLB's

In het nieuwe decreet voor de CLB's heeft elk centrum de mogelijkheid om vraaggestuurd te werken en een specifiek beleidscontract af te sluiten met elke school, waarbij voldoende aandacht kan worden geschonken aan de begeleiding van leerlingen met leerstoornissen. Een CLB (huidig PMS) beschikt over de mogelijkheden om bij een vermoeden van een leerstoornis een degelijk multidisciplinair onderzoek uit te voeren. Sinds het begin van de jaren negentig werd, via een intens nascholingsprogramma in de centra, de nodige knowhow opgebouwd rond leerstoornissen. Indien een toekomstig CLB externe gespecialiseerde hulp wil invoeren, biedt het nieuwe decreet daartoe de mogelijkheid. Een CLB (huidig PMS) is een neutrale dienst die dicht bij de scholen staat. De dienst is laagdrempelig en gratis. Door haar school nabijwerking is zij zeer goed geplaatst om zorgverbredingsinitiatieven mee vorm te geven en te implementeren en is zij de aangewezen instantie om een coördinatiefunctie te vervullen in het opvangen en deskundig begeleiden van leerlingen met leerstoornissen.

Leerstoornissen benoemen

Het is voor de leerling en de ouder belangrijk dat leerstoornissen benoemd of omschreven worden. Ouders en leerling weten dan dat er een stoornis is : er kan aan gewerkt worden, de vaardigheid kan verbeteren, maar het probleem van de "stoornis" kan je niet helemaal oplossen. Men moet er mee leren omgaan. De uitspraak kan een einde maken aan een fase van verwijten, schuldgevoelens, enzovoort. Er kan voortaan door alle partners op een positieve manier aan worden gewerkt. De erkenning van een bepaalde leerstoornis als een specifieke onderwijsvraag garandeert dan een zekere continuïteit in de opvang van de leerling. Daarom is een gemotiveerd verslag met een handelingsplan, dat aan de leerling en/of ouder ter beschikking wordt gesteld belangrijk. Een dergelijk verslag gaat

veel verder dan een gemotiveerde vaststelling van de leerstoornis na een multidisciplinair diagnostisch onderzoek. Er moet ook gekeken worden naar de gevolgen voor de leerling en het moet voorstellen tot hulp bevatten. Die voorstellen moeten duidelijk in verband staan met de bevindingen uit het diagnostisch onderzoek. Het concreet uitwerken van de voorstellen gebeurt in overleg met de school en de leerling. Het CLB is het best geplaatst om dit verslag te maken. Het verslag is een dynamisch gegeven, zeker wat de mogelijke afspraken en maatregelen betreft : die moeten van jaar tot jaar gevolgd worden.

Ludo SANNEN

Kathleen HELSEN

André VAN NIEUWKERKE

Roland DESWAENE

Kris VAN DIJCK

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– overwegende

- 1° dat het recht van elke leerling op kwaliteitsvol onderwijs het beste gegarandeerd kan worden wanneer het onderwijs zich aanpast aan de leerling in plaats van dat de leerling zich moet aanpassen aan het onderwijs ;
- 2° dat de school in eerste instantie verantwoordelijk is voor de begeleiding van het onderwijsleerproces bij kinderen en jongeren en zij bijgevolg de remediëring van leerproblemen en -stoornissen niet kan afwentelen op schoolexterne instanties ;
- 3° dat er een internationale tendens tot integratie bestaat, in het licht waarvan ook in Vlaanderen wordt nagedacht en aanbevelingen worden geformuleerd over inclusief onderwijs, onder meer door de Vlaamse Onderwijsraad ;
- 4° dat in de beleidsbrief "School maken in Vlaanderen" van oktober 1995 duidelijk wordt geschreven dat kwaliteitsonderwijs betekent dat gelijke kansen geboden worden voor onder meer jongens en meisjes, voor migranten, voor kinderen met minder leer mogelijkheden en -aspiraties en dat elke school een eigen aanpak voor elke jongere zal moeten uitwerken. Dat wordt "een school naar maat van het kind", genoemd waarbij een verdere uitdieping van de reeds bestaande projecten inzake toegang tot het onderwijs en zorgverbreding noodzakelijk zal zijn ;
- 5° dat momenteel van heel wat leerlingen in het gewone onderwijs erkend wordt dat ze specifieke onderwijsbehoeften hebben ;

– vraagt aan de Vlaamse regering om

- 1° "leerstoornissen en de deskundige aanpak ervan" in voldoende mate op te nemen in de initiële opleiding van het onderwijzend personeel op alle onderwijsniveaus, om een antwoord te kunnen bieden op de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen in het gewone lager en secundair onderwijs die te kampen hebben met een specifieke leerstoornis, en ervoor te zorgen dat de deskun-

digheid inzake het werken met leerstoornissen voldoende opgenomen wordt in de besluiten van de Vlaamse regering betreffende de basiscompetenties van leraren ;

- 2° in zoverre het thema "leerstoornissen en de deskundige aanpak ervan" onvoldoende aanbod komt in het nascholingsbeleid van de scholen, dat als prioritair onderwerp op te nemen in de lijst van de op initiatief van de Vlaamse regering aangeboden nascholing van leerkrachten en directeurs ;
- 3° het volgen van erkende navorming en de implementatie ervan in de onderwijspraktijk te stimuleren voor leerkrachten die een navormingsprogramma hebben afgewerkt dat hen competentier maakt in het begeleiden van leerlingen met een specifieke leerstoornis. Eén van de mogelijkheden daartoe zou het toekennen van verhoogde weddeanënniteit kunnen zijn ;
- 4° de opvang- en begeleidingsmogelijkheden van de gewone school in zowel het basisonderwijs als het secundair onderwijs te verruimen, opdat de gewone scholen voor leerlingen met leerstoornissen de nodige leerhulp, gekaderd in een handelingsplan, kunnen aanbieden. Dat kan door de haalbaarheid te onderzoeken van een optimale samenwerking tussen onderwijs en de externe ambulante hulpverleningsdiensten, die zelfs de integratie van de externe ambulante hulpverlening kan inhouden in het onderwijsveld. Tevens kan de haalbaarheid onderzocht worden van uitbreiding of vernieuwing van het GON, waardoor die niet beperkt blijft tot terugplaatsingsbegeleiding en beperkt is in duur, maar opgevat wordt als een extra hulp aan de leerling, die op basis van een multidisciplinair diagnostisch onderzoek van een CLB (huidig PMS) omschreven wordt als een leerling met een specifieke leerstoornis waarvoor de begeleiding van het gewone onderwijs ontoereikend is en waarvoor via het GON deskundige ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs kan worden ingeschakeld ;
- 5° wetenschappelijk onderzoek naar de deskundige aanpak van leerlingen met leerstoornissen in het onderwijs en de ontwikkeling van specifieke hulpmiddelen te stimuleren ;
- 6° aan leerlingen en ouders het recht te verlenen op een "gemotiveerd verslag" opgesteld

door het begeleidende CLB, waarin naast de omschrijving van de leerstoornis als gevolg van een multidisciplinair diagnostisch en handelingsgericht onderzoek ook maatregelen, hulpmiddelen en een handelingsplan, aangepast aan de individuele problematiek, opgenomen worden.

Ludo SANNEN

Kathleen HELSEN

André VAN NIEUWKERKE

Roland DESWAENE

Kris VAN DIJCK
